XLI. ÉVF. 7. SZÁM / 2021. JÚLUS / 200 FT

Humanitás

A MOZGÁSKORLÁTOZOTTAK EGYESÜLETEINEK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE LAPJA • www.meosz.hu

TUDNIVALÓK AZ ELHALASZTOTT MŰTÉT MIATT LEJÁRÓ TÁPPÉNZ MEGHOSSZABBÍTÁSÁNAK IGÉNYLÉSÉRŐL

KIKRE NEM VONATKOZIK A KOMPENZÁCIÓ?

AKADÁLYOK FELSŐFOKON – ÖSSZEFOGLALÓ A MEOSZ KUTATÁSÁRÓL

TARTALOM

A buszról leszállított kerekesszékes anyuka és gyermeke elleni diszkrimináció miatt elmarasztalta a V-Busz Kft-t az ombudsman 3

Tudnivalók az elhalasztott műtét miatt lejáró táppénz meghosszabbításának igényléséről 5

2021. december 31-ig kérhető a rokkantsági ellátás összegének újraszámítása 6

Szükség van a közösségi ellátások teljes körű reformjára – Online zárókonferencia a fogyatékos emberek jogainak érvényesítéséről 7

Kikre nem vonatkozik a kompenzáció? 9

Nem jár az 500 ezer forintos kompenzáció a rehabilitációs járadékban részesülőknek 10

Akadályok felsőfokon – Összefoglaló a MEOSZ kutatásáról 11

„Ne velünk fizettessék meg mások hibáját...” – A fogyatékossággal élő brit érdekvédők évtizedes harca még eldöntetlen 13

Online folytatódik a közös munka a P2P projekt kortárs segítőivel 14

Kerekesszékkel a világ körül – Etiópia I. / Addis Ababa – A megérkezés 15

A buszról leszállított kerekesszékes anyuka és gyermeke elleni diszkrimináció miatt elmarasztalta a V-Busz Kft-t az ombudsman

A veszprémi V-Busz Kft. hátrányosan megkülönböztette mozgáskorlátozottsága miatt azt a kerekesszékes anyukát, akit diszkriminatív feltételeket támasztva kisgyermekével együtt leszállíttatott a járműről, ahelyett hogy az akadálymentes és biztonságos utazást biztosította volna számukra. Az ombudsman megállapította, hogy az édesanya nem magatehetetlen, így kísérő nélkül is tud utazni, a gyermeknek pedig ő maga volt a kísérője. Az alapvető jogok biztosa osztotta álláspontunkat, miszerint jogsértő és elfogadhatatlan, hogy egy kerekesszékkel közlekedő mozgáskorlátozott anyára és gyermekére más, szigorúbb szabályok vonatkozzanak, mint egy nem fogyatékos szülőre és gyermekére. Szankcióként eltiltotta a V-Buszt a jogsértő magatartás jövőbeni tanúsításától és elrendelte a hátrányos megkülönböztetést kimondó határozat 30 napra történő nyilvános közzétételét saját, illetve a V-Busz honlapján, továbbá 300 000 forint bírságot is kiszabott a közlekedési társaságra.

Adrienn és kétéves kisfia 2020 nyarán a V-Busz Veszprémi Közlekedési Kft. egyik járatával szerettek volna utazni, azonban utazásukat meg sem kezdhették, mert leszállították őket az autóbuszról. A V-Busz mindezt azzal indokolta, hogy a kerekesszékes fiatal anyukának nem volt kísérője az utazáshoz és a gyermekét sem tudta rögzíteni. A busztársaság szerint a kísérőre, illetve a gyermek rögzítésére Adrienn mozgáskorlátozottsága miatt lett volna szükség.

Adrienn és gyermeke rendszeresen buszoznak együtt úgy, hogy a kisfiú vagy az édesanyja ölében ül, vagy mellette áll. A gyermek fegyelmezett, hozzászokott az önállósághoz. 2020. június 30-án azonban mégsem utazhattak. Amikor fel akartak szállni a buszra, a járművezető ugyan látta, hogy kerekesszékes utas kíván felszállni, de nem hajtotta le a rámpát, holott ez kötelessége lett volna. Csak akkor segített, amikor észrevette, hogy a kerekesszék kereke az útpadka és a busz közé szorult. Már ekkor közölte Adriennel, hogy nem utazhat kísérő nélkül, amit később megismételt, illetve felszólította, hogy az utazás alatt kösse le a gyermekét, nem elég – mint más, nem kerekesszékes utas – hogy az ölében fogja. Miután Adriennek nem volt plusz kísérője és a gyermekét sem tudta lekötni, a járművezető felszólította, hogy szálljanak le a buszról. Adrienn ezt nem tette meg, mert tisztában volt azzal, hogy ugyanúgy joga van a gyermekével kísérő és a gyermek rögzítése nélkül utazni, mint bárki másnak. A járművezető ekkor kihívta a rendőrséget, a rendőri intézkedésre azonban fél órát kellett várni. A hosszú várakozás alatt a gyermek már nyűgössé vált, ezért Adrienn leengedte az öléből, mire a gyermek a buszon szaladgálni kezdett. A kiérkező rendőröktől a jármű vezetője azt kérte, hogy szólítsák fel Adriennt, hogy a gyermekével együtt hagyja el a járművet, mert kerekesszékesként kísérő nélkül utazik, és a gyermekét sem rögzítette. A rendőrök ezt meg is tették, így Szilágyi Adrienn és gyermeke leszálltak a buszról anélkül, hogy a szolgáltatást igénybe vehették volna.

Hazai és nemzetközi jogszabályok rendelkeznek az egyenlő esélyű hozzáférés követelményéről és a diszkrimináció tilalmáról. Az egyenlő bánásmódról és esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény tiltja a fogyatékosságon alapuló hátrányos megkülönböztetés minden formáját, a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény és az ENSZ fogyatékos emberek jogairól szóló

egyezménye, a CRPD pedig előírják, hogy a fogyatékossággal élő személyek önálló életvitelének és az élet valamennyi területén történő teljes körű részvételének lehetővé tétele érdekében másokkal azonos alapon kell biztosítani a közlekedéshez való hozzáférést. A fogyatékossággal élő embereknek is joguk van ahhoz, hogy a közlekedési szolgáltatást másokkal egyenlő eséllyel, önállóan vegyék igénybe akkor is, ha egyedül kívánnak utazni, és akkor is, ha a kisgyermeküket is magukkal viszik.

Szilágyi Adrienn a MEOSZ segítségét kérte jogai érvényesítéséhez, mert úgy érezte, mozgáskorlátozott, kerekesszéket használó kisgyermekes anyaként is joga van a közlekedési szolgálatatásokat hátrányos megkülönböztetéstől mentesen, másokkal egyenlő eséllyel igénybe venni.

Adrienn képviseletében a MEOSZ először békésen kísérelte meg rendezni az ügyet, ezért panaszt nyújtott be a közlekedési társasághoz, a V-Busz azonban elutasította azt. Álláspontjuk szerint a buszvezető jogszerűen járt el, a kísérőre az üzletszabályzat alapján azért volt szükség, mert a kerekesszékkel közlekedő édesanyát nem találták megfelelő kísérőnek a hat éven aluli gyermekéhez, a rögzítést pedig azért kérte a sofőr, mert a gyermek szaladgált.

Szövetségünk elkötelezett a mozgáskorlátozott emberek jogainak érvényesítése érdekében, következetesen küzd azért, hogy az önálló, önrendelkező életük valósággá váljon, ezért a panasz elutasítását követően az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz fordultunk. (Időközben ez a hatóság megszűnt, jogutódja az alapvető jogok biztosa – az ombudsman – lett, 2021. január 1-től az ő hivatalának Egyenlő Bánásmódért Felelős Főigazgatósága foglalkozik a diszkriminációs ügyek vizsgálatával.) Az ombudsmantól azt kértük: állapítsa meg, hogy Szilágyi Adriennt közvetlen hátrányos megkülönböztetés érte, amikor a V-Busz a szolgáltatás igénybevételét a fogyatékossága miatt kísérőhöz és gyermeke rögzítéséhez kötötte, kizárva ezzel a szolgáltatás igénybevételéből. Hangsúlyoztuk, hogy a hatályos jogszabályok, illetve a busztársaság üzletszabályzata szerint kizárólag magatehetetlen, a szolgáltatás igénybevételére kísérő nélkül nem képes személy, valamint a hat éven aluli gyermek esetében követelhető meg kísérő jelenléte, illetve, hogy kiskorú gyermek rögzítését sem jogszabály, sem az üzletszabályzat nem írja elő.

Az Egyenlő Bánásmód Hatóság előtt folyamatban volt eljárás során egyezségi ajánlattal éltünk a V-Busz felé a jogvita gyorsabb rendezése érdekében. Ajánlatunkban a „fogyatékos személy" üzletszabályzatban rögzített definícióját javasoltuk kiegészíteni azzal, hogy a fogyatékos személy „az a személy, akinek mozgásképessége a közlekedésben jelentősen korlátozott, csupán ezen fogyatékossága miatt nem tekinthető sem magatehetetlen személynek, sem olyan személynek, aki a szolgáltatás igénybevételére kísérő nélkül nem képes." Az egyezség része lett volna a közlekedési táraság munkavállalóinak tájékoztatása az egyenlő bánásmód követelménye megtartásának kötelezettségéről, különös tekintettel a mozgáskorlátozott utasok egyenlő esélyű hozzáférésére és utazáshoz fűződő jogaira. A V-Busz sajnálatos módon visszautasította az egyezségi ajánlatunkat.

Az eljárás így folytatódott, melynek során az ombudsman osztotta álláspontunkat és megállapította, hogy Szilágyi Adriennt a V-Busz a mozgáskorlátozottságára tekintettel hátrányosan megkülönböztette, mert nem biztosította számára az általa nyújtott autóbuszos személyszállítási szolgáltatás, mint közszolgáltatás akadálymentes és biztonságos igénybevételét. Az ombudsman megállapította, hogy Adrienn nem magatehetetlen, tehát képes a szolgáltatást kísérő nélkül igénybevenni, ezért jogosult volt kísérő nélkül utazni. Kisgyermekek esetében az utazás feltétele, hogy legyen velük kísérő, ez a feltétel pedig teljesült, mivel Adrienn kisfia az édesanyjával, mint kísérővel volt. A gyermek rögzítését sem jogszabály, sem a V-Busz üzletszabályzata nem írja elő, így az nem lehet feltétele a szolgáltatás igénybevételének, a járművezető nem szabhatta az utazás feltételéül a rögzítést. A gyermek esetében kizárólag a kísérő igénybevétele volt feltétel, ez pedig az anya személyében biztosított volt.

Nehezményeztük, hogy Szilágyi Adrienntől a mozgáskorlátozottsága miatt olyan többletfeltételek teljesítését várta el a busztársaság, amelyeket más, nem mozgáskorlátozott utastól nem vár el. Jogsértő és elfogadhatatlan, hogy egy kerekesszékkel közlekedő mozgáskorlátozott anyára és gyermekére más, szigorúbb szabályok vonatkozzanak egy közszolgáltatás igénybe vétele során, mint egy nem fogyatékos szülőre és gyermekére. Álláspontunkkal egyezően ebben adott igazat a kerekesszékes édesanyának az ombudsman. Szankcióként eltiltotta a V-Buszt a jogsértő magatartás jövőbeni tanúsításától és elrendelte a végleges határozat 30 napra történő nyilvános közzétételét saját, illetve a V-Busz honlapján, továbbá 300 000 forint bírságot is kiszabott a közlekedési társaságra. Az ombudsman indokolása szerint a „végleges határozat közzététele a nyilvánosság tájékoztatását is szolgálja a jogtudatosság erősítése és a hasonló esetek megelőzése, továbbá a mozgássérültekkel szembeni sztereotípiák megszüntetése érdekében". A bírság kiszabására pedig a jogsértés jelentős súlya miatt került sor. Miután a V-Busz a döntéssel szemben nem kért bírósági felülvizsgálatot, az ombudsman határozta jogerőre emelkedett.

Szilágyi Adrienn példaértékűnek nevezte a döntést. - Nekünk kerekesszékes embereknek szinte napi szinten harcolnunk kell a diszkrimináció ellen. Az ombudsman döntése rengeteg változást hozhat. Az akadálymentesítés az elsődleges szempont, hogy a mozgáskorlátozott emberek valóban egyenlő eséllyel tudják igénybe venni a közlekedési szolgáltatásokat, ugyanakkor az embereknek is tisztában kell lenniük azzal, hogy hogyan kell a fogyatékos emberekkel viselkedni. Tudatosítani kell bennük, hogy a fogyatékosság nem egyenlő a magatehetetlenséggel, esetemben is ez a fogalmi zavar okozta a diszkriminációt. Elengedhetetlen, hogy a közlekedési társaságok szabályzatában különüljön el a két fogalom, egyértelműsítve, hogy a mozgáskorlátozottság vagy más fogyatékosság nem egyenlő a magatehetetlenséggel – fogalmazott Szilágyi Adrienn.

■ **DR. FARAGÓ MELINDA**

Tudnivalók az elhalasztott műtét miatt lejáró táppénz meghosszabbításának igényléséről

Akinek a járvány miatt elhalasztott műtét következtében jár le a táppénze, az a MEOSZ közbenjárásának eredményeként immár kérheti, hogy azt méltányosságból tovább folyósítsák számára. A meghosszabbítás nem automatikusan történik, azt orvosi igazolásokkal együtt nyomtatványon kell igényelni. A kérelem nyomtatványt és az orvosi igazolásokat a munkáltatóhoz kell benyújtani, majd a kormányhivatal dönt a meghosszabbításról és a táppénz összegéről. Az elhalasztott műtétek pótlása az egészségügyi ellátások korlátozásának feloldása ellenére várhatóan hosszabb időt vesz igénybe, ezért a táppénz folyósítás meghosszabbítására a későbbiekben is szükség lehet.

A koronavírus járvány miatt a nem életmentő beavatkozásokat és kezeléseket 2020 márciusa óta több alkalommal felfüggesztették, egyes ellátásokat határozatlan időre elhalasztottak. A nem létfontosságú egészségügyi beavatkozások felfüggesztése következtében számos műtétre váró ember nem kapott egészségügyi ellátást a járvány idején, ami nélkül huzamosabb ideig nem tudott munkát végezni és egy éven túl is keresőképtelen volt. Táppénz azonban csak maximum egy évig jár.

A MEOSZ fellépése nyomán azonban 2021. június 11. napjától a táppénz egy éven túl is folyósíthatóvá vált méltányosságból, ha a beteg ember a koronavírus járványhelyzet miatt felfüggesztett egészségügyi ellátás hiányában egy éven túl is keresőképtelen. **Ha a táppénz alapjául szolgáló keresőképtelenség igazolhatóan az egészségügyi ellátás SARS-CoV2 járványhelyzethez kapcsolódó felfüggesztése okán egy éven túl is fennáll, a táppénz méltányosságból a veszélyhelyzet megszűnését követő legfeljebb hatodik hónap végéig folyósítható.**

Felhívom a figyelmet, hogy a táppénz meghosszabbítása nem automatikusan történik, hanem méltányossági kérelmet kell benyújtani. Az egy éven túl meghosszabbítható táppénzre vonatkozó méltányossági kérelem benyújtására jelenleg nincs külön eltérő szabály, ezért ugyanazokat az orvosi dokumentumokat és igazolásokat kell benyújtani, mint a táppénz más okból eredő méltányossági igényléséhez. Továbbá igazolni kell azt is, hogy a keresőképtelenség a járvány miatt elhalasztott ellátás következtében áll fenn egy éven túl (ok-okozati összefüggés van a járvány miatt elhalasztott beavatkozás és a keresőképtelenség közt). Az elbírálás gyakorlati részletei nem ismertek még, de fontos tudni, hogy a méltányosságból megállapítható táppénz összege elvileg lehet kevesebb, mint a korábban folyósított összeg.

» IGÉNYLÉS LÉPÉSRŐL LÉPÉSRE

A táppénz méltányossági meghosszabbítását nyomtatványon kell igényelni. A nyomtatványt célszerű a munkáltatónál kérni, illetve elektronikusan is elérhető a Magyar Államkincstár internetes oldalán *(https://egbiztpenzbeli.tcs.allamkincstar.gov.hu/)* a „nyomtatványok"[1] menüpontban a „KÉRELEM a biztosított részére a pénzbeli ellátás méltányosságból történő elbírálásához" elnevezésű nyomtatvány.

A kérelem indokolásában jelezni kell, hogy a koronavírus járvány miatt elmaradt kezelés/műtét/beavatkozás miatt kéri a táppénz egy éven túli folyósítását. Javasoljuk pontosan megjelölni, hogy milyen beavatkozás maradt el és mikorra szólt az elhalasztott időpont. Ha már ismert a kezelés új időpontja, célszerű azt is feltüntetni.

Javasoljuk, hogy a nyomtatványt pontosan töltsék ki és a kért igazolásokat is csatolják, mert a hiányzó adat vagy irat beszerzése növeli a kérelem elbírálási idejét.

[1] A nyomtatványok menüpontban 60-nál több nyomtatvány listája nyílik meg. Az ábécérendbe sorolt listán kb az oldal felénél érhető el a nyomtatvány „KÉRELEM a biztosított részére a pénzbeli ellátás méltányosságból történő elbírálásához" néven. A nyomtatvány nevében tehát nem szerepel a táppénz szó.

MIT KELL CSATONI A KÉRELEMHEZ?

» A kérelmező és a vele együtt élők jövedelmi helyzetéről szóló nyilatkozatot (ha a munkáltatónál tb kifizetőhely működik, akkor célszerű a jövedelemről külön igazolást is csatolni)

» a kezelőorvos által kiállított:

- kezelőorvosi javaslatot a táppénz méltányosságból történő meghosszabbításának elbírálásához, amelyet a keresőképtelen állományban tartó orvos ír alá és orvosi pecsétjével igazol [a Magyar Államkincstár internetes oldalán *(https://egbiztpenzbeli.tcs.allamkincstar.gov.hu/)* a nyomtatványok" menüpontban az „Orvosi javaslat táppénz, gyermekápolási táppénz, folyósítás méltányosságból történő meghosszabbításának elbírálásához" nevű nyomtatvány elekronikusan is elérhető],
- ún. „táppénzes papírt", azaz az orvos által aláírt, lepecsételt „Orvosi igazolás folyamatos keresőképtelenségről" nevű kitöltött nyomtatványt,
- annak igazolását, hogy a keresőképtelenség a járvány miatt elhalasztott műtét/beavatkozás/ellátás következtében áll fenn egy éven túl (ok okozati összefüggés van a járvány miatt elhalasztott műtét és a keresőképtelenség közt)
- a keresőképtelenség várható időtartamára vonatkozó orvosi szakvéleményt.

A kérelmet a munkáltatóhoz kell beadni, de azt a foglalkoztató székhelye szerint illetékes kormányhivatal bírálja el, ezért a kérelmet a munkáltató továbbítja a kormányhivatalhoz. Csak annak hosszabbítható meg egy éven túl a táppénz folyósítása, aki egészségbiztosítási szempontból biztosítottnak minősül, azaz be van jelentve, pl. alkalmazottként dolgozik vagy munkavégzésre irányuló más jogviszonyban áll (pl. megbízás, egyéni vállalkozó, stb). Tehát akinek nincsen munkahelye, tb biztosítása, az méltányosságból sem kaphat táppénzt.

Akinek azért folyósították egy évnél rövidebb ideig a táppénzt, mert a keresőképtelenséget okozó megbetegedés előtt nem volt egy év folyamatos munkaviszonya (biztosítási jogviszonya), az a veszélyhelyzettől függetlenül is kérhet méltányosságból táppénzt.

A baleseti táppénz kapcsán pedig arra hívom fel a figyelmet, hogy **aki a maximum két évig adható baleseti táppénz idejének lejártát követően továbbra sem tud dolgozni, az külön méltányossági kérelem nélkül igényelhet táppénz ellátást, ha van bejelentett munkahelye** (biztosítása). A táppénz igényléséhez szükséges keresőképtelenségi igazolásokat („táppénzes papírt") a kezelőorvostól kell kérni és azokat a munkáltatóhoz kell leadni.

■ DR. RÓZSA JUDIT

2021. december 31-ig kérhető a rokkantsági ellátás összegének újraszámítása

A rokkantsági ellátás mellett a rehabilitációs ellátásban részesülők is kérhetik az ellátás összegének újraszámítását (ahogy a törvény fogalmaz felülvizsgálatát) 2021. december 31-ig. A felülvizsgálatot azért lehet kérni, mert 2021. január 1-jétől kedvezően változott az ellátás összegének kiszámításához alapul vett havi átlagjövedelem számítási szabálya. A jelenleg folyósított rokkantsági ellátás összegének felülvizsgálatát azok a jogosultak kezdeményezhetik, akiknek havi átlagjövedelem hiányában a rehabilitációs hatóság 2016. május 1-jét követően az alapösszeget figyelembe véve állapította meg a rokkantsági ellátását. Az említett időponttól ellátásban részesülőknek érdemes átnézniük az ellátást megállapító határozatukat és felülvizsgálatot kezdeményezni, mert a rehabilitációs hatóság csak az ellátás összegének emelkedéséről – tapasztalatok alapján több ezer forintos emelkedést jelentően – hozhat döntést, az ellátás összege semmiképp nem csökkenhet. Az újraszámítás kérvényezéséhez nem készült formanyomtatvány, ezért azt mindenkinek magának kell megírnia és levélben benyújtania az eredeti rokkantsági vagy rehabilitációs ellátást megállapító hatósághoz. A kérelemben az újraszámítás elvégzését a havi átlagjövedelem számítási szabályának megváltozására hivatkozással kell indokolni.

Az újraszámítás kizárólag 2021-ben lehetséges, így december 31-ig van mód kezdeményezni az újonnan megállapított havi átlagkereset alapján a rokkantsági vagy rehabilitációs ellátás összegének újraszámítását. Nagyon fontos tudni, ha a jogosult a kérelmében csupán az összeg felülvizsgálatát kéri, de nem indokolja meg, hogy miért, úgy a rehabilitációs hatóság ezt a kérelmét állapotrosszabbodás miatti felülvizsgálati kérelemként fogja értékelni. A havi átlagjövedelem szabály változására ezért mindenképpen utalni kell röviden az újraszámítást kérő levélben.

MIT KELL CSATONI A KÉRELEMHEZ?

» A kérelmező és a vele együtt élők jövedelmi helyzetéről szóló nyilatkozatot (ha a munkáltatónál tb kifizetőhely működik, akkor célszerű a jövedelemről külön igazolást is csatolni)

» a kezelőorvos által kiállított:

- kezelőorvosi javaslatot a táppénz méltányosságból történő meghosszabbításának elbírálásához, amelyet a keresőképtelen állományban tartó orvos ír alá és orvosi pecsétjével igazol [a Magyar Államkincstár internetes oldalán *(https://egbiztpenzbeli.tcs.allamkincstar.gov.hu/)* a nyomtatványok" menüpontban az „Orvosi javaslat táppénz, gyermekápolási táppénz, folyósítás méltányosságból történő meghosszabbításának elbírálásához" nevű nyomtatvány elekronikusan is elérhető],
- ún. „táppénzes papírt", azaz az orvos által aláírt, lepecsételt „Orvosi igazolás folyamatos keresőképtelenségről" nevű kitöltött nyomtatványt,
- annak igazolását, hogy a keresőképtelenség a járvány miatt elhalasztott műtét/beavatkozás/ellátás következtében áll fenn egy éven túl (ok okozati összefüggés van a járvány miatt elhalasztott műtét és a keresőképtelenség közt)
- a keresőképtelenség várható időtartamára vonatkozó orvosi szakvéleményt.

A kérelmet a munkáltatóhoz kell beadni, de azt a foglalkoztató székhelye szerint illetékes kormányhivatal bírálja el, ezért a kérelmet a munkáltató továbbítja a kormányhivatalhoz. Csak annak hosszabbítható meg egy éven túl a táppénz folyósítása, aki egészségbiztosítási szempontból biztosítottnak minősül, azaz be van jelentve, pl. alkalmazottként dolgozik vagy munkavégzésre irányuló más jogviszonyban áll (pl. megbízás, egyéni vállalkozó, stb). Tehát akinek nincsen munkahelye, tb biztosítása, az méltányosságból sem kaphat táppénzt.

Akinek azért folyósították egy évnél rövidebb ideig a táppénzt, mert a keresőképtelenséget okozó megbetegedés előtt nem volt egy év folyamatos munkaviszonya (biztosítási jogviszonya), az a veszélyhelyzettől függetlenül is kérhet méltányosságból táppénzt.

A baleseti táppénz kapcsán pedig arra hívom fel a figyelmet, hogy **aki a maximum két évig adható baleseti táppénz idejének lejártát követően továbbra sem tud dolgozni, az külön méltányossági kérelem nélkül igényelhet táppénz ellátást, ha van bejelentett munkahelye** (biztosítása). A táppénz igényléséhez szükséges keresőképtelenségi igazolásokat („táppénzes papírt") a kezelőorvostól kell kérni és azokat a munkáltatóhoz kell leadni.

■ DR. RÓZSA JUDIT

2021. december 31-ig kérhető a rokkantsági ellátás összegének újraszámítása

A rokkantsági ellátás mellett a rehabilitációs ellátásban részesülők is kérhetik az ellátás összegének újraszámítását (ahogy a törvény fogalmaz felülvizsgálatát) 2021. december 31-ig. A felülvizsgálatot azért lehet kérni, mert 2021. január 1-jétől kedvezően változott az ellátás összegének kiszámításához alapul vett havi átlagjövedelem számítási szabálya. A jelenleg folyósított rokkantsági ellátás összegének felülvizsgálatát azok a jogosultak kezdeményezhetik, akiknek havi átlagjövedelem hiányában a rehabilitációs hatóság 2016. május 1-jét követően az alapösszeget figyelembe véve állapította meg a rokkantsági ellátását. Az említett időponttól ellátásban részesülőknek érdemes átnézniük az ellátást megállapító határozatukat és felülvizsgálatot kezdeményezni, mert a rehabilitációs hatóság csak az ellátás összegének emelkedéséről – tapasztalatok alapján több ezer forintos emelkedést jelentően – hozhat döntést, az ellátás összege semmiképp nem csökkenhet. Az újraszámítás kérvényezéséhez nem készült formanyomtatvány, ezért azt mindenkinek magának kell megírnia és levélben benyújtania az eredeti rokkantsági vagy rehabilitációs ellátást megállapító hatósághoz. A kérelemben az újraszámítás elvégzését a havi átlagjövedelem számítási szabályának megváltozására hivatkozással kell indokolni.

Az újraszámítás kizárólag 2021-ben lehetséges, így december 31-ig van mód kezdeményezni az újonnan megállapított havi átlagkereset alapján a rokkantsági vagy rehabilitációs ellátás összegének újraszámítását. Nagyon fontos tudni, ha a jogosult a kérelmében csupán az összeg felülvizsgálatát kéri, de nem indokolja meg, hogy miért, úgy a rehabilitációs hatóság ezt a kérelmét állapotrosszabbodás miatti felülvizsgálati kérelemként fogja értékelni. A havi átlagjövedelem szabály változására ezért mindenképpen utalni kell röviden az újraszámítást kérő levélben.

ségi ellátások terén. 2012 óta az Európai Unió Strukturális Alapjai biztosítanak forrást a bentlakásos intézetek felszámolására, ezek a programok jelenleg is folyamatban vannak, félsikerrel. Ezt követően beszámolt a közösségi ellátásokkal kapcsolatos problémákról, hiányosságokról, melyeket a projekttalálkozók során gyűjtöttek össze az érintettektől és az érdekvédő szakemberektől. A kapacitások korlátozottsága miatt csak a fogyatékossággal élő emberek töredéke részesül a szociális szolgáltatásokban, melyek közül több (pl. nappali intézményi ellátás) csak a városokban áll rendelkezésre. Nincs információ a szogláltatások minőségével kapcsolatban, nincs egy egységes minőségbizosítási és mérési rendszer, a finanszírozási intézkedések sem ösztönzik a szolgáltatókat a minőség javítására. Napjainkban is a nagy intézmények nyújtanak legnagyobb arányban szociális szolgáltatásokat. A fogyatékossággal élő személyek önálló életvitele szempontjából létfontosságú szolgáltatásoknak (pl. támogató szolgáltatásnak) a hét minden napján, 24 órában elérhetőnek kell lennie, azonban legtöbbször csak hétköznap 8 és 16 óra között biztosítottak.

Az érdekvédelmi találkozók eredményei alapján Petri Gábor beszélt arról is, hogy a fentieken miként lehetne változtatni. A jogszabálymódosításokon túl az államnak lehetővé kellene tennie, hogy az érintettek minden olyan, számukra szükséges szolgáltatáshoz hozzájussanak, melyek együttes igénybevétele jelenleg nem lehetséges. A szolgáltatásokat a tényleges támogatási igényekhez kell igazítani a „mindenkinek egy méret" jellegű megoldás helyett. Az igényeket az egész országot lefedő kutatási projektben kell felmérni. Javítani kell az akadálymentességet, minden uniós finanszírozású beruházásnak hozzáférhetőnek kell lennie valamennyi fogyatékossággal élő csoport számára. Javítani kell a rehabilitációs szolgáltatásokat úgy, hogy azok a fogyatékossággal élő felnőtt emberek igényeinek is megfeleljenek. A túlbürokratizált szociális szolgáltatási rendszert egyszerűsíteni kell az informatikai és infokommunikációs szempontból akadálymentes, fontos megoldásokra építve. A meghatározott minőségbiztosítási rendszer mentén megvalósuló monitoringnak a szolgáltatások minőségére kell összpontosítania, beleértve az ügyfelek elégedettségének és életminőségének mérését. Javítani kell a szociális szolgáltatások átláthatóságát. A szolgáltatókat ösztönözni kell arra, hogy szolgáltatásaikat építsék ki a hátrányos helyzetű régiókban és kistelepüléseken is, ahol sokszor teljesen elérhetetlenek, vagy nagyon kis kapacitással működnek.

Nagy-Nádasdi Anita Rozália a MEOSZ jogásza röviden ismertette a fogyatékossággal élő személyekkel kapcsolatos legfontosabb hazai statisztikákat, összefoglalta a korábbi kutatásunkban összegyűjtött lényeges jogszabályokat, majd a kutatás eredményei alapján megfogalmazta a legfontosabb javaslatokat: a támogatott döntéshozatal intézményének elterjesztését, elősegítve ezzel a fogyatékossággal élő személyek teljes önrendelkezését, jogképességét, illetve az észszerű alkalmazkodás elvének bevezetését több hazai jogszabályban. Kifejtette, hogy a nagy intézmények működése ellentétes a Fogyatékossággal Élő Személyek Jogairól Szóló Egyezménnyel (CRPD). Ezt követően röviden ismertette a projekt keretében végzett kutatás és szakmai műhelymunka eredményei alapján megfogalmazott nyilatkozatot, amit több mint 500 magánszemély és szervezet írt alá. A Nyilatkozat jelenleg is elérhető a MEOSZ honlapján. A MEOSZ jogásza ezt követően beszélt az érdekvédelmi találkozókról, melyek , melyek a jogképesség elősegítése a támogatott döntéshozatallal, illetve az aláírásra nem képes személyek jognyilatkozatának kérdése köré épültek. A támogatott döntéshozatal egy új jogintézmény, ami szükségleten alapuló döntési segítséget biztosít anélkül, – szemben a gondnoksággal – hogy korlátozná az érintett személy cselekvőképességét. Bár a Fogyatékos Emberek Jogairól Szóló Egyezményt Magyarország elsők között ratifikálta - melynek 12. cikke kimondja, hogy a fogyatékossággal élő személyeknek joguk van ahhoz, hogy a törvény előtt mindenhol személyként ismerjék el őket, illetve a fogyatékossággal élő személyeket az élet minden területén másokkal azonos alapon megilleti a jog-, illetőleg cselekvőképesség, – ennek ellenére a támogatott döntéshozatal intézménye nem terjedt el Magyarországon. Az érdekvédelmi találkozókon elhangozottak alapján ennek legfőbb oka, hogy hiányzik egy olyan módszertan, ami egyéni fogyatékossághoz, azon alapuló szükségletekhez igazodik. Probléma ugyanakkor az is, hogy nem világos mi minősül csekély mértékű belátási képességnek, erre nincs objektív jogi kritérium rendszer, ezért nehéz eldönteni azt is, mi minősül kisebb mértékű belátás csökkenésnek. A fentiek és az alapvető információhiány okán a gyámhivatalok és bíróságok inkább a gondnokság mellett döntenek. Nagy-Nádasdi Anita Rozália beszélt a megoldással kapcsolatos kulcskérdésekről, melyek közül első az ismeretterjesztés. A támogatott döntéshozatalról annak ellenére, hogy 2013. óta van jogszabályi alapja, a kutatás, az interjúk és a találkozók tapasztalatai alapján kevesen hallottak, a gondnokságot pedig gyakran összekeverik a gyámsággal. A projekt során a MEOSZ munkatársai tapasztalati szakértőket kérdeztek meg, hogyan lehetne ismertebbé tenni ezt a jogintézményt. A válaszok szerint az érintettek, családok és a szélesebb társadalom számára a jogintézmény tudatosításában fontos a gyámhivatalok, jegyzők figyelemfelhívása, segítése, őket is szükséges bevonni a közös munkába. A szűkebb jogi értelemben vett kérdések közt az érdekvédelmi találkozón több érintett szakember részéről felmerült a projekt során a felelősségkorlátozás kérdése a támogató és a gondnok relációjában, és az intézetben élők támogatott döntéshozatalának helyzete. E kérdés esetében a találkozó résztvevői szerint fontos megvizsgálni, mik a korábbi bírósági tapasztalatok. Az érdekvédelmi találkozók résztvevői a támogatott döntéshozatalról szóló közös törvény módosítási tervezet elkészítését tűzték ki célul.

A prezentáció második részében a a MEOSZ jogásza a súlyosan fogyatékos emberek aláírási nehézségeiről beszélt. Sok súlyos fogyatékossággal élő ember fizikailag nem képes aláírni a hivatalos dokumentumokat. A jelenlegi magyar szabályozás szerint ilyen esetben fel kell venniük a kapcsolatot a jegyzővel, aki hitelesíti az adott dokumentumot. Gyakran előfordul, hogy jelenleg egyetlen megoldásként a közjegyzői részvétel alternatívájaként valaki gondnokság alatt áll, ami azonban kizárja cselekvőképességét, mindez csupán azért mert nem tud aláírni vagy kommunikációs nehézségei vannak.

A MEOSZ levélben kereste meg a problémával az Igazságügyi Minisztériumot és javaslatot tett a vonatkozó törvény módosítására. Az előadó a záróeseményen azt is elmonda, hogy további probléma a jelenlegi szabályozással, hogy hiányzik az észszerű alkalmazkodás mind a jogalkotó, mind a szolgáltatók részéről, vagyis az, hogy a fogyatékossággal élő személyek egyéni szükségleteit szem előtt tartva megteszik a szükséges lépéseket annak érdekének, hogy a fogyatékossággal élő személyek ugyanazokat a jogokat, vagy szolgáltatásokat, ugyanolyan mértékben élvezzék mint bárki más.

A MEOSZ nemzetközi projektje ugyan lezárult, azonban a program keretében elindított kezdeményezéseket Szövetségünk tovább folytatja, a szakmai anyagokat felhasználja érdekvédelmi tevékenysége során. A MEOSZ továbbra is nyomonköveti a projekt témájában érintett szakpolitikai javaslatokat, javaslatokat fogalmaz meg az alásírásra képtelen személyek jognyilatkozatával kapcsolatban és további egyeztetéseket kezdeményez civil és kormányzati érintettek széles körében a támogatott döntéshozatal terjesztése céljából. A MEOSZ online eseményeket szervez az EU-alapok progresszív reformokhoz történő felhasználásáról. Az EU strukturális alapjainak jobb felhasználása érdekében más fogyatékossággal élő emberek szervezeteivel közösen lép fel érdekvédelmi kérdésekben.

■ **Sebő Gergő**

Kikre nem vonatkozik a kompenzáció?

A megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól szóló törvény szerinti kompenzáció és a visszamenőleges állapotvizsgálat közötti választás lehetősége nem vonatkozik mindenkire, aki egészségkárosodáson alapuló ellátásban részesül. Vannak, akiknek az ellátását a rokkantsági nyugdíjrendszer 2012-es átalakítása nem érintette, annak összege nem csökkent, rájuk a 2021. július 1-től hatályba lépő rendelkezés nem vonatkozik.

NEM KÉRHET KOMPENZÁCIÓT, AKI

- 2011. december 31-én rehabilitációs járadékban részesült, vagy
- 2012. január 1-től életkora miatt öregségi nyugdíjként kapta tovább a korábbi ellátását, vagy
- 2012. december 31-ét követően lett első ízben megváltozott munkaképességű személy, vagy
- 2011. december 31-ét követő első komplex felülvizsgálatát követően rehabilitációs ellátásra vált jogosulttá.

KOMPENZÁCIÓT VAGY VISSZAMENŐLEGES ÁLLAPOTVIZSGÁLATOT AZOK KÉRHETNEK, AKIK EGYSZERRE TELJESÍTIK AZ ALÁBBI KÉT FELTÉTELT:

- 2012. december 31-én rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjban, vagy rendszeres szociális járadékban, vagy átmeneti járadékban részesültek, és
- a 2011. december 31-ét követő első komplex felülvizsgálatuk után rokkantsági ellátásra váltak jogosulttá, amit alacsonyabb összegben állapítottak meg, mint az addig folyósított – rokkantsági vagy rehabilitációs – ellátás összege.

A Magyar Államkincstár tájékoztatása szerint a kompenzációban érintetteket a Nyugdíjfolyósító Igazgatósága tértivevényes levélben tájékoztatja 2021. december 31-ig.

Ha a Nyugdíjfolyósító Igazgatóságtól valamilyen okból 2021. december 31-ig nem érkezik meg az értesítés, akkor az érintett a kérelmével közvetlenül fordulhat a lakóhelye szerint illetékes rehabilitációs hatósághoz (az a szerv, mely a rokkantsági ellátását megállapította).

A szükséges formanyomtatványok, így a kompenzáció elfogadásához szükséges nyilatkozat vagy az állapotváltozás visszamenőleges vizsgálatára irányuló kérelem elérhető lesz a rehabilitációs hatóságok ügyfélszolgálatain, a Magyar Államkincstár honlapján és a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság ügyfélszolgálatán.

■ **dr. Villányi Zsuzsanna**

Nem jár az 500 ezer forintos kompenzáció a rehabilitációs járadékban részesülőknek

A rehabilitációs járadék olyan egészségkárosodáson alapuló ellátás, melynek folyósítását a rokkantsági nyugdíjrendszer átalakítása nem érintette. Így a rehabilitációs járadékot rokkantsági vagy rehabilitációs ellátássá nem változtatták át, ugyanakkor 2012. január 1-je után új ellátásként járadékot megállapítani nem lehetett. Azok, akik rehabilitációs járadékban részesültek, 2012. január 1-jét követően is ugyanazon összegben és néven kapták tovább ellátásukat a rehabilitációs időtartam végéig. Amennyiben a határozott idő lejártát követően a rehabilitációs ellátás jogosultsági feltételei továbbra is fennálltak, úgy az új jogszabály a megváltozott munkaképességű személyek ellátásainak megállapítását tette lehetővé. A rehabilitációs járadékban részesülteket az ellátórendszer megváltoztatása ugyan hátrányosan érinti, de esetükben az ellátás csökkentése miatti anyagi kárról nem lehet beszélni.

A kompenzáció és az állapotvizsgálat közötti választás lehetősége azokat a volt rokkantsági nyugdíjasokat érinti, akiknek a 2012. január 1-jét követően elvégzett komplex felülvizsgálat alapján rokkantsági ellátást állapítottak meg, azonban annak összege alacsonyabb lett, mint az időközi emeléseket is tartalmazó korábbi ellátásuk.

Ezekben az esetekben a komplex minősítés eredménye kérdőjelezhető meg, ugyanis sok esetben úgy történt kategóriaváltás, hogy az egészségi állapotban valójában nem következett be javulás. Ezek az érintettek kérhetik az 500 ezer forint kifizetését, vagy egy olyan állapotvizsgálat elvégzését, ami a 2012 előtti egészségi állapotukat hasonlítja össze azzal, ami az első komplex minősítéskor volt. Az állapotvizsgálat a 2012 előtti és az azt követő első orvosi vizsgálat közötti ellentmondásokat tisztázza. Azaz egy múltbéli állapot újraértékeléséről van szó, mert ezek a 2012 utáni orvosszakértői vizsgálatok sok esetben mondtak ki állapotjavulást az új törvényre hivatkozással, miközben ez orvosilag nem volt igazolható. Ezek a megállapítások vezettek sokak esetében az ellátás összegének csökkentéséhez, illetve a jogosultság megszüntetéséhez. A kompenzáció és a megismételt állapotvizsgálat közötti választás ezt a helyzetet orvosolja.Ezen intézkedés tehát kizárólag a rokkantsági nyugdíjrendszer károsultjaira terjed ki, nem kompenzálja általánosságban azokat az egészségkárosodással élő embereket, akiket valamilyen módon hátrányosan érint a megváltozott munkaképességű személyek ellátásinak bevezetése.

A kompenzáció így nem vonatkozik a rehabilitációs járadékra jogosult személyekre, akiknek ellátását az Mmtv. rendelkezései szerint a törvény 2012. január 1-jei hatályba lépését követően tovább kellett folyósítani. Ez azt jelenti, hogy a jogosultaknak a rehabilitációs járadékot az azt megállapító határozatban megjelölt időpontig – a rehabilitáció időtartamáig – változatlan összegben és néven (jogcímen) utalta a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság. A rehabilitációs járadékról szóló 2007. évi LXXXIV. törvény (Rjtv.) értelmében ugyanis a rehabilitációs járadék a rehabilitációhoz szükséges időtartamra, de legfeljebb 3 évre volt megállapítható, azzal, hogy a járadékra való jogosultság határozatban megjelölt időpontban megszűnik. Az Rjtv. bizonyos körülmények esetén lehetővé tette a rehabilitáció időtartamának meghosszabbítását – de ekkor sem lehetett több három évnél –, valamint a jogosultsági feltételek fennállása esetén az újabb igénybejelentést. De az ellátás ebben az esetben sem egyezett meg a korábbi ellátással, az újabb feltételek szerint számolták annak összegét.

Az Rjtv. rendelkezéseit – miután az Mmtv. szabályai életbe léptek - 2012. január 1-jétől nem lehet alkalmazni, így ezen időpontot követően nem lehet rehabilitációs járadékot megállapítani. Egészségkárosodás esetén már csak az Mmtv. szerinti ellátások, a rokkantsági és rehabilitációs ellátás jöhet szóba.

A rehabilitációs járadékban részesülőknél tehát nem következett be az az anyagi kár, ami a komplex felülvizsgálatot követően a rokkantsági nyugdíjasoknál tapasztalható volt úgy, hogy:

» a csak elnevezésében változó ellátás összege az első alkalommal elvégzett komplex minősítés miatt (az egészségi állapot minősítési kategóriába szerinti besorolása következtében) csökkent anélkül, hogy valós, orvosilag igazolt állapotjavulás bekovetkezett volna; vagy

» az ellátásra való jogosultság szűnt meg a komplex minősítésben véleményezett, de orvosilag nem igazolt állapotjavulás (minősítési kategória váltás) miatt.

Mindezek alapján tehát a korábban rehabilitációs járadékban részesülők a kompenzáció és állapotvizsgálat közötti választás lehetőségével nem élhetnek.

■ DR. VILLÁNYI ZSUZSANNA

Akadályok felsőfokon

■ Összefoglaló a MEOSZ kutatásáról

Valóban kevés mozgáskorlátozott hallgató tanul a magyar egyetemeken? Ha igen, mi ennek az oka? Milyen tényezők játszanak szerepet a mozgáskorlátozott hallgatók egyetemi tanulmányainak alakulásában? Többek között ezekre a kérdésekre keresi a választ a MEOSZ kutatási beszámolója, amely 2021 júniusában látott napvilágot. A tanulmány szerzői Petri Gábor és Markos Balázs, utóbbi e cikk írója.

SZEMÉLYES MOTIVÁCIÓ

A kutatás alapötlete személyes élményeimből fakadt, ugyanis kerekesszékes egyetemi hallgató vagyok. Korábban az Eötvös Loránd Tudományegyetemen tanultam jogot, jelenleg pedig a hollandiai Groningeni Egyetem nemzetközi és európai jog szakának hallgatója vagyok. Személyes tapasztalatom, hogy – az iskolarendszer minden szintjén, de különösen a felsőoktatásban – alacsony a mozgáskorlátozott hallgatók száma, aránya. Ez Magyarországra és Hollandiára egyaránt igaz. Régóta foglalkoztatott már a kérdés, mi okozza ezt az alacsony arányt, hogyan lehetne változtatni ezen.

Amikor 2020 szeptemberében a MEOSZ-nál kezdtem dolgozni, lehetőségem nyílt arra, hogy ezt a kérdést egy kutatás keretében más szemszögből, a társadalomtudományi kutatás módszertanát alkalmazva megvizsgáljam. A nemrég megjelent kutatási beszámoló ezen munka eredménye.

NÉHÁNY BESZÉDES SZÁMADAT

FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ HALLGATÓK ARÁNYA AZ ÖSSZES HALLGATÓ SZÁZALÉKÁBAN (%)

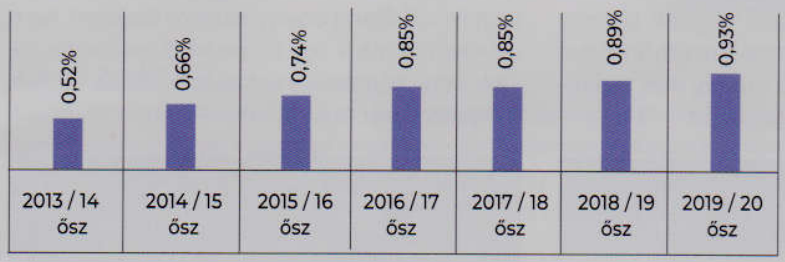

Kutatásunk kiindulópontjaként megvizsgáltuk a fogyatékos, illetve ezen belül a mozgáskorlátozott hallgatók arányának alakulását az utóbbi néhány tanévben. Elmondható, hogy a számadatok igazolták feltevésünket: a növekvő tendencia ellenére még mindig alacsony (1% alatti) a fogyatékossággal élő hallgatók aránya a magyarországi felsőoktatási intézményben.

A MEOSZ tevékenységéből következően közelebbről vizsgáltuk a mozgáskorlátozott hallgatók helyzetét. Az alábbi diagram ábrázolja a mozgáskorlátozottak arányát a fogyatékos („előnyben részesített") hallgatók csoportján belül:

Látható, hogy a mozgáskorlátozottak az összes „előnyben részesített" hallgató mintegy 9%-át tették ki a 2020/21-es tanév őszi félévében, ezzel a fogyatékos hallgatókon belül a második legnagyobb csoportot alkotva.

Az adatok megerősíthetik azt a tapasztalatot, hogy alacsony a mozgáskorlátozott hallgatók

ELŐNYBEN RÉSZESÍTETT HALLGATÓK SZÁMA, 2020/21 ŐSZ (FŐ)

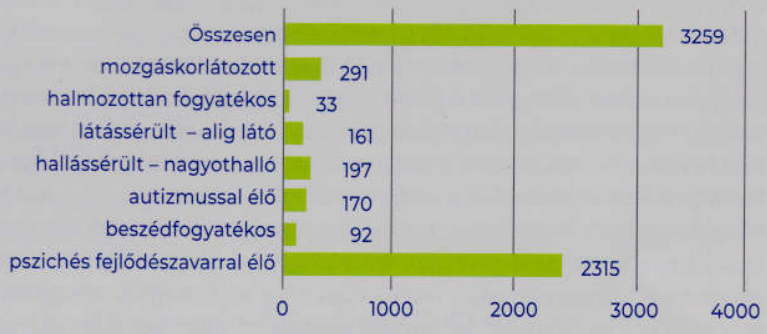

aránya a magyar felsőoktatásban. Megjegyzendő azonban, hogy az adatok csak a fogyatékosként regisztrált hallgatók számát tükrözik, a tényleges szám ennél valamivel magasabb lehet.

AKADÁLYOK HÁLÓJÁBAN

A számadatok után el is érkezünk ahhoz a kérdéshez, amely voltaképpen tanulmányunk gerincét adja: Melyek azok a tényezők, amelyek a leginkább akadályozzák a mozgáskorlátozott hallgatók részvételét a felsőoktatásban? E kérdésre részletes választ adunk beszámolónkban, jelen cikkben csupán a legfontosabb észrevételeket foglalom össze.

Az akadályozó tényezők többfélék lehetnek: fizikai, jogi, szervezeti, illetve társadalmi. Az alábbiakban a fizikai akadálymentességről és a jogi környezetről írok részletesen, röviden kitérve a többi problémakörre is.

„HA EZ {AKADÁLYMENTESSÉG} NINCS, AKKOR AZ ÖSSZES TÖBBIRŐL NEM IS ÉRDEMES BESZÉLNI"

A fenti mondat egy egyetemi esélyegyenlőségi szakértővel készített interjúban hangzott el, mintegy szomorú mottójaként kutatásunknak. Valóban, amint azt személyes tapasztalataim is alátámasztják, a (fizikai) akadálymentesítés, illetve annak hiánya kiemelkedően fontos tényező, amely alapvetően befolyásolja egy mozgáskorlátozott hallgató egyetemi tanulmányait; így mi is nagy hangsúlyt fektettünk erre kutatásunkban. Az általunk megkérdezett szakértők többsége arról számolt be, hogy a fizikai akadálymentesség szintje elmarad az elvárhatótól: esetenként súlyos, akár az emberi méltóságot sértő helyzeteket is említettek. A problémák egy része abból fakad, hogy sok intézmény századfordulós műemléképületekben működik, amelyek akadálymentesítése, korszerűsítése nehezen megoldható. Az elvégzett akadálymentesítés sok helyen nem elégséges. Több szakértő kiemelte, hogy az akadálymentesítés költséges beruházás, kevés az erre fordítható forrás.

SZEMÉLYI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS HIÁNYA

A kutatás fontos megállapítása, hogy a hallgatók számára szükséges személyi segítségnyújtást az egyetemek nem mindig tudják biztosítani. Az a kérdés is felmerült, hogy az egyetemek vagy inkább a szociális ellátórendszer feladata lenne-e a személyi segítés biztosítása. Megtudtuk, hogy az egyetemek ebben is többféle megoldást alkalmaznak: van olyan intézmény, amelyik saját támogató szolgálatot működtet, máshol más szereplőkkel együttműködve biztosítják a személyi segítségnyújtást.

NEM CSAK KÜSZÖB ÉS RÁMPA – ATTITŰDÖK MINT AKADÁLYOK

A fizikai akadálymentességen túl sok egyéb tényező is hatással lehet a mozgáskorlátozott diákok egyetemi tanulmányaira. Ilyen például a hallgatók oktatókhoz, vagy más hallgatótársakhoz való viszonya. A szakértői interjúkból erről is megtudhattunk néhány érdekes információt. Interjúalanyaink szerint a hallgatók egymás közti viszonya általában jónak mondható, az oktató-hallgató viszonyban azonban előfordulhatnak súrlódások. Problémákat vet fel például a hallgatóknak biztosítandó mentességek, kedvezmények kérdése. Bár a jogszabályok felsorolják, hogy a fogyatékos hallgatók milyen feltételekkel, milyen mentességeket vehetnek igénybe az egyetemen (például a vizsgák során), néhány oktató nehezen tudja elfogadni a kedvezményeket. Nehézséget okoz az is, hogy a jogszabályban szerepel: az „alapvető tanulmányi követelmények" alól nem kaphat felmentést a hallgató. Annak eldöntése azonban, hogy pontosan melyek is ezek az „alapvető követelmények", nem egyértelmű, ezt sokszor az egyes oktatók is eltérően értelmezik.

MIHEZ VAN JOGUNK?

Az akadályok vázlatos bemutatása után néhány mondatban kitérek a jogi környezetre is, így teljes áttekintést nyújtva kutatásunkról az Olvasónak. Az alcímben szereplő kérdés foglalkoztatott engem, mint mozgássérült joghallgatót, amikor belekezdtünk kutatásunkba. Jogi elemzésünkben arra is választ kerestünk, mely nemzetközi egyezmények biztosítják a magyar hallgatók jogait. Megállapítottuk, hogy a magyar Alaptörvény, törvények és kormányrendeletek, valamint a Magyarországra kötelező nemzetközi egyezmények (pl. az ENSZ Fogyatékos Személyek Jogairól Szóló Egyezménye) elvben széles körű jogokat biztosítanak a mozgáskorlátozott hallgatóknak. Kérdéses azonban, hogy ezek a jogszabályok a gyakorlatban milyen mértékben érvényesülnek. Ugyanis, ahogy egy professzorom mondta a jogi egyetemen: „a jog csak annyit ér, amennyit betartanak belőle".

ZÁRSZÓ

A MEOSZ új kutatásában arra kerestük tehát a választ: Melyek azok a tényezők, amelyek befolyásolják a mozgáskorlátozott hallgatók tanulmányait a hazai egyetemeken? Megállapítottuk, hogy az akadályok sokfélék lehetnek. Ezek közül talán a legjelentősebb a fizikai akadályok csoportja. Sajnos ebben a problémakörben még mindig sok a teendő – talán, ha egyszer sikerülne leküzdeni ezeket az akadályokat, növekedésnek indulhatna a mozgáskorlátozott hallgatók száma, aránya. Látható azonban, hogy a probléma összetett, nem egyszerűsíthető le egy tényezőre. Éppen ezért célunk, hogy folytassuk a kutatást, lehetőleg érintett hallgatók bevonásával.

ZÁRÁSKÉNT ÁLLJON ITT NÉHÁNY SZÉP ÉS ELGONDOLKODTATÓ MONDAT, KISS CSABA KOLLÉGÁM TOLLÁBÓL:

„A tudásalapú társadalom, amely felé egyre inkább haladunk, azt várja el a tagjaitól, hogy korszerű, piacképes tudással rendelkezzenek, és azt naprakészen tartsák az életük során. Aki ettől a lehetőségtől valamilyen okból kifolyólag el van zárva, az kisodródik a társadalom perifériájára, és determinálva van arra, hogy szegénységben éljen. Most a szegénység fogalmának egy tágabb értelmét használnám, amelybe a szociális és a kulturális szegénység is beletartozik. Sajnos ki kell mondani, hogy a fogyatékossággal élő populáció, mint egyfajta kisebbség, arányaiban alulreprezentált a felsőoktatásban, de már a középszintű képzésben is [...] [E]gészséges dolog, ha minden társadalmi réteg képes kitermelni önmagából azt a szellemi erőt, ami által sikeresen tudja képviselni önmagát. Így az egész fogyatékossággal élő réteg nyertese lehetne annak, ha érezhető mértékben sikerülne emelni a fogyatéossággal élő emberek arányát a felsőoktatásban..."

■ Markos Balázs

„Ne velünk fizettessék meg mások hibáját..."

■ *A fogyatékossággal élő brit érdekvédők évtizedes harca még eldöntetlen*

2010. október 3-án zuhogott az eső a manchesteri konferenciaközpont előtt, ahol a brit Konzervatív Párt tartotta éves kongresszusát, mégis több tucat mozgáskorlátozott ember gyűlt össze, hogy tiltakozzon a kormány megszorításai ellen. A spontán szerveződött tiltakozás szervezői a tüntetés után sem adták fel – mára országos szervezet született Fogyatékos Emberek a Megszorítások Ellen (angolul: Disabled People Against Cuts – DPAC). Céljuk a mozgáskorlátozott és más fogyatékos (pl. értelmi sérüléssel élő, autista) vagy krónikus betegség miatt csökkent munkaképességű embereket érintő gazdasági megszorítások visszafordítása. A szervezetnek mára több ezer tagja van annak ellenére is, hogy finanszírozásuk nem megoldott – elsősorban önkéntes segítségre épül munkájuk, mégis lefedik szinte az egész országot. Segít a költségek lefaragásában, hogy elsősorban online, az interneten dolgoznak együtt a munkatársak, így nem kell irodát, utazást és találkozók költségét fizetni.

„Fogyatékossággal élő emberek tüntetnek a brit parlament épülete előtt 2017. áprilisban. A középső transzpatrens szerint „Jogokat kérünk és nem adományt"

A Socialist Worker magazin engedélyével

MEGSZORÍTÁSOK

De mi is történt Angliában, ami ekkora tiltakozást okozott? 2010-ben a brit Konzervatív Párt választási győzelme után hatalmas megszorításokba kezdett. Arra hivatkoztak, hogy a 2008-as gazdasági válság miatt „meg kell szorítani a nadrágszíjat" és a szociális rendszerre fordított költségeket le kell faragni. Munkához is láttak: átalakították a pénzbeli juttatások és segélyek rendszerét. Változtattak például a fogyatékosságból származó támogatási igény felmérésén – azt kiszervezték piaci cégeknek, akik sokszor megalázó meghallgatásokat tartottak az érintetteknek. A felülvizsgálatokat végző cégek a Konzervatív Párthoz köthető körökhöz tartoztak és busás profitot könyveltek el a közpénzből végzett felülvizsgálatok után, aminek eredményeképp sokan veszítették el segélyre jogosultságukat vagy veszítették el havi segélyük/juttatásuk jelentős részét. Jelentések szerint sok fogyatékossággal élő ember volt kénytelen jelentősen változtatni életvitelén, például kevesebbet költeni ételre, kevesebbet fűteni télen – megnőtt az ingyen-konyhákról étkezők és adomány élelmiszercsomagokból élők száma. Adatok szerint például míg 2009-ben csak 40 ezer rászoruló ember kapott élelmiszercsomagot segélyként (a csomagok három napi élelmet tartalmaznak), addig 2020-ban már több mint 2,5 millió rászoruló fordult ilyen háromnapos segélycsomagokért jótékonysági szervezetekhez. Romlott a szociális bérlakásokban élők helyzete is, mert új adóval terhelték a bérlők egy részét, akiknek sokszor saját zsebből, szerény jövedelemből kellett kipótolni a bérleti díjat.

Sok fogyatékossággal élő ember kapott szolgáltatást helyi civil szervezetektől vagy önkormányzatok által fenntartott szolgáltatásoktól, ám a megszorítások ezeket is érintették: a fogyatékosságból fakadó igényeket felmérő tesztek változása miatt sokan voltak, akiknek csökkent a heti elérhető segítői óraszáma. Civil szervezetek arról is beszámoltak, hogy sok szociális szolgáltatás állapota és szolgáltatásuk minősége romlott, mert nem volt elérhető forrás felújításokra vagy béremelésekre – egy nyilatkozó szociális munkás 2017-ben elmondta, hogy négy éve nem emelték a bérét. A közalkalmazottak (kb. 5 millió ember) bérét is több évre befagyasztották. A fenti megszorítások erősen hatottak a britek lelki egészségére: minden elérhető adat jelezte a depresszióval küzdők számának emelkedését. Több fogyatékossággal ember öngyilkosságot követett el, búcsúlevelében a megszorítások miatti ellehetetlenülésről számolt be (a búcsúlevelek a DPAC oldalán olvashatók). Ettől nem független az sem, hogy a megszorítások idején a médiában és a mindennapokban is elterjedtek azok a gyűlölködő szólamok, miszerint a fogyatékossággal élők élősködők és magukról kellene gondoskodniuk – ezek a médiacímek és mindennapi szóbeli zaklatások nagyon sok mozgáskorlátozott vagy krónikus beteg embert aláztak meg.

„NEM HAGYJUK MAGUNKAT!"

A megszorítások országszerte hatalmas tiltakozásokat váltottak ki állampolgárokból. Sok civil szervezet jelezte, hogy míg az átlagosan élő és legszegényebb családokat, fogyatékossággal élőket megszorítások terhelik, addig a leggazdagabbak közül sokan elkerülik a hatalmas jövedelmük után fizetendő adót, és multinacionális nagyvállalatok is kivételt kapnak adók alól, ami így az állami bevételt csökkenti. Az országos tiltakozásokból a fogyatékossággal élők sem maradtak ki, és több olyan emlékezetes tüntetést is tartottak, amivel a céljuk a közvélemény elérése és figyelemfelhívás volt.

Például mozgáskorlátozott emberek és támogatóik (családtagok, barátok, szimpatizánsok) 2012-ben lezárták London egyik központi utcáját, a Regent streetet, ahol kerekesszékes emberek láncot formálva, és lánccal is összekötve magukat elállták a forgalmat. A tüntetésen elmondták, hogy nem tűrhető az érintettek szegénysége és meglévő segélyeik csökkentése. Több méltóságot és figyelmet követeltek, a bérlakásokban élők helyzetének rendezését, és a megalázó fogyatékossági felülvizsgálatok leállítását. A demonstráció megszervezésében a fogyatékos emberek szervezetei együttműködtek más állampolgári mozgalmakkal, például a megszorítások ellen küzdő általánosabb szervezetekkel, akiktől kaptak segítséget ahhoz is, hogy a médiát jól tudják elérni, megfelelő sajtófigyelem kövesse az eseményt. Hasonló polgári engedetlenségi akciókat máskor is végrehajtottak kerekesszékes érdekvédők: 2015-ben a brit Konzervatív Párt éves kongresszusának VIP (legmagasabb rangú vendégeknek, például lordoknak és milliárdos támogatóknak fenntartott) bejáratát állták el kerekesszékes sorfallal; 2016-ban pedig a Westminster hidat zárták le kerekesszékes élőlánccal a forgalom elől (a híd a brit Parlament közvetlen szomszédságában van). Ezek a tüntetések éveken keresztül fenntartották a médiafigyelmet. A megszorításokról sokat díjazott film is készült: Ken Loach rendező "Én, Daniel Blake" (2016) c. filmje itthon is látható, mindenkinek ajánlom.

Azonban nem csupán utcai akciók történtek. A fent említett DPAC nevű szervezet ugyanis az ENSZ Fogyatékos emberek jogaiért felelős bizottságához (CRPD) fordult és egyedi vizsgálatot kért, mert panaszuk szerint Nagy-Britannia megsértette az ENSZ CRPD egyezményét. A kérésre elindult vizsgálatot az ENSZ 2016-ra zárta le, és a vizsgálatban rengeteg adattal alátámasztva megállapította, hogy a brit kormány a megszorításokkal súlyosan megsértette a fogyatékossággal élő emberek jogát a méltó közösségi élethez. Az ENSZ jelentése egyben felszólította a brit kormányt, hogy változtassa meg intézkedéseit és alkosson olyan szabályozást, ami egyszerre biztosít megfelelő életkörülményeket és méltó közösségi életvitelt az érintetteknek.

A tiltakozások ma sem értek véget, mert az ENSZ jelentésben foglalt javaslatokat a brit kormány szinte egyáltalán nem hajtotta végre – ezt fogyatékossággal élő érdekvédők elfogadhatatlannak tartják. A médiafigyelem természetesen az elmúlt években inkább a Brexitre (Nagy-Britannia EU-ból való kilépésére) terelődött, ám érdekvédők szerint az EU-n kívüli új jogi helyzet nemhogy segítene, de inkább tovább veszélyezteti helyzetüket.

■ **Petri Gábor**

Online folytatódik a közös munka a P2P projekt kortárs segítőivel

A MEOSZ partnerségben megvalósított P2P – Mozgáskorlátozott fiatalok társadalmi inklúziójának és társadalmi szerepvállalásának erősítése a kortárs segítés erejével című projektjének célja egy olyan mentorálási módszer kidolgozása, amely a 18 és 30 év közötti fiatalok körében önsegítő csoportok létrehozását támogatja. Az egyéni és csoportos mentorálás keretében 18 – országonként 6 - kortárs segítő képességeinek, kompetenciáinak fejlesztése történik, mely révén sikeresen koordinálják majd az önsegítő csoportjaikat, a csoportok pedig sikeresebben képviselhetik érdekeiket, így közösen léphetnek fel az őket ért diszkriminációval szemben. Az önsegítő csoporton belül a résztvevők segítik egymást a nehézségek leküzdésében és a problémák megoldásában, a kudarcok feldolgozásában, megosztják egymással információikat, tudásukat és tapasztalatikat.

A Covid 19 járvány komoly kihívás elé állította a projektet. Mivel az Erasmus+ program nemzetközi együttműködéseket támogat, így a P2P projekt tevékenységei között is több nemzetközi találkozó, külföldi tanulmányút, rendezvény volt előzetesen tervezve, melyek a kialakult egészségügyi vészhelyzetben kivitelezhetetlennek látszottak a korábban meghatározott ütemterv szerint. A MEOSZ és partnerszervezetei a résztvevők biztonságát szem előtt tartva 2021 februárjában úgy döntöttek, hogy a kortárs segítők számára rendezett nemzetközi mobilitások időpontjait 5 hónappal későbbre halasztják és addig két nemzetközi online találkozót szerveznek számukra. A júniusban és augusztusban megrendezésre kerülő online találkozók segítségével a résztvevők behatóbban ismerhetik meg a projekt céljait és tevékenységeit. Közös célokat fogalmazhatnak meg, tisztázhatják a projekttel kapcsolatos félelmeiket, elvárásaikat, kérdéseket tehetnek fel a megvalósítással kapcsolatban. Az online találkozók keretében a mentoroknak is lehetőségük van felmérni a résztvevők már meglévő készségeit, kompetenciáit, megismerhetik motivációikat, elvárásaikat, speciális szükségleteiket. Az októbertől tervezett személyes találkozók alkalmával így a résztvevők képességeihez és szükségleteihez igazítva tervezhetik meg a mentorálási alkalmak kereteit, hatékonyabban tudják támogatni a részvevőket a közös tanulási folyamatban.

A két nemzetközi online találkozó között a partnerszervezetek nemzeti online találkozókat szerveznek a résztvevők szükségletei szerint, 6 fős csoportokban a speciális igények figyelembevételével.

Magyarországon a kortárs segítők és mentoruk összesen 6 alkalommal találkoznak majd az online térben az októberi személyes összejövetelig.

A nemzeti találkozók célja, hogy a kortárs segítők gyakorolják a csoportmunkát, kérdéseket fogalmazzanak vagy válaszoljanak meg a tagok személyes

élményei, történetei mentén. A már lezajlott első két találkozó alkalmával az egyéni történetek és a reflexiók segítségével a kortárs segítők arra keresték a választ, hogy milyen igényeket fogalmazzanak meg a társadalommal szemben annak érdekében, hogy ők is aktív, egyenlő tagjai lehessenek. Felvetődött ugyanakkor annak a kérdése is, hogy a kortárs segítők, mint fogyatékossággal élő személyek, mit tehetnek a saját helyzetük javítása érdekében, illetve miért fontos a szükségletek hatékony kommunikációja, az érdekérvényesítés.

A következő online találkozó 2021. július 23-án lesz, 2021. augusztus második felében pedig, ha az egészségügyi helyzet lehetővé teszi a magyar csapat tagjai személyesen találkoznak majd Budapesten.

■ **Sebő Gergő**

Kerekesszékkel a világ körül

Részletek a Bendegúz, a kerekesszékes világjáró című könyvből

Etiópia I. – Addis Ababa – A megérkezés

„Dezintegrált részecskéid az etióp világban, a kő- és szilícium korszak keskeny határmezsgyéjének forgatagában örvénylenek. Amikor otthon, az alkotó elemek összeállnak, karaktered meglazult eresztékei megkeményednek, a régi ember, aki voltál, megszűnik létezni. Az etiópiai hátizsákos utazás megváltoztat. Kíméletlen tükröt tart a legbátrabbaknak, akik, ha belenéznek, megpillanthatják igazi énjüket, a valódi arcukat."

A KIFUTÓN SZAMARAK VOLTAK, A PILÓTA INKÁBB VÁLLALTA A VÉSZFÉKEZÉST

Az Egypt Air kairói járatán hajnalban a réveteg szundikálásból izgatott zsongásra ébredek. Kinézek az ablakon, mindössze pár száz méter magasan vagyunk, szabályos geometrikus alakba rendeződött pulzáló fények jelzik, hogy perceken belül leszállunk Addis Ababa-ban, ami innen fentről úgy néz ki, mint egy óriási, néhol pukkadásig felfújódott lepény, amelybe töméntelen mennyiségű gyertyát szúrtak. Kairóhoz képest a közel hat milliós Addis Ababa sötét kis falunak. Valójában nem is főváros, még csak nem is város, hanem egy olyan település, amit tíz nagyvárosból, száz kisvárosból és ezer faluból összegyúrva pottyantottak le ide a hegyek közé, a magas Tátrával nagyjából megegyező magasságba, és az egészet orvul hátba támadták a korszerűbb technológiával.

Már majdnem a talajjal egy magasságban vagyunk, de még sehol semmi jelzőfény, kivilágított leszállópálya. A pilóta elölről nyilván többet lát nálunk, mert fél percen belül landolunk, majd akkorát fékezünk, hogy néhány utas, aki igen 'okosan' a földet érés pillanatában már kikapcsolta az övét, lefejeli az előtte lévő ülést, vagy beesik az ülések közé. Nem gondoltam volna, hogy egy ilyen több tíz tonnás monstrum így képes fékezni. A pórul járt utasok természetesen már fülig érő szájjal nevetnek, izgatottan tárgyalják a történteket, egyikük szenvtelenül törölgeti az orrából csordogáló vért. Nyilván pár száz méterrel később tette le a pilóta a gépet, emiatt történhetett az incidens, viszonylag nagy sebességgel fordulhattunk rá a pályára, éreztem, hogy nagyon megdől a gép.

Régóta állunk, mindenki kiszállt, már félig ki is takarították a gépet, de én még mindig itt ülök a helyemen, arra várva, hogy a földi személyzet levegyen. Néha a kifejezetten anatóliai arcú egyiptomi utaskísérő, hátrajön, megnyugtat, hogy máris jönnek értem. Kérdezem, hogy nem török származású-e? Mosolyog, igen, nem török, hanem kurd. Bocsánat, remélem nem bántottam meg, én sem szeretem, ha erdélyiként románoznak. Nem, nem, őt már nem érintik az Anatóliában történő dolgok, Kairóban nőtt fel. Ha már ilyen kedvesen beszélgetünk, gondolom megkérdezem, hogy miért kellett ekkorát fékezni? Zavartan nevet, habozik egy pillanatig. A kifutón szamarak voltak, a pilóta nem merte időben letenni a gépet, inkább vállalta a vészfékezést. Előfordul, sajnos, néha bandukoló emberek is vannak a kifutón.

A QATAR AIRWAYS MEGBUKOTT A KEREKESSZÉK TESZTEN

A keskenyszékkel kivisznek, a repülő ajtajában izgatottan várom, hogy végre megpillanthassam a saját székem, de nincs sehol. Át akarnak ültetni egy szakadt acél mamutkergető kerekesszékbe, de nem moccanok. Eszembe jut, hogy két hónapja Dohában is megszívtam, ott négy órán át ültettek egy szakadt mobilvécén. Azzal nyugtatgattak, hogy ne aggódjak, a székem már jó helyen van a budapesti járaton, de én csak nem akartam megnyugodni, főleg, hogy már nagyon el kellett mennem vécére. Határozott kérésemre megkeresték, és fél óra múlva sűrű bocsánatkérések közepette odatolták mellém. Közölték, hogy nagy szerencsém, hogy ragaszkodtam hozzá, mert a delhi gépről szedték le. Így bukott meg a Qatar Airways, a Star Alliance csillaga, a világ legjobb ötcsillagos légitársasága, a kerekesszék teszten. Az eddigi legkellemetlenebb élmény a székkel kapcsolatban az volt, amikor 2000-ben San Franciscóba repülve az összes csomagommal együtt még Ferihegyen ellopták, én pedig egy szál pólóban érkeztem meg az Újvilág nyugati kapujába. Na, azt az érzést nem kívánom senkinek. Olyan, mintha egy gyanútlan utasnak a gépen valami mókás troll leharapná a lábát és ott 'állna' érkezés után megfürödve, lábak nélkül. Ezek és még sok rossz élmény tudatában közöltem a földi és a gépi személyzettel, hogy amíg a saját székem ide nem tolják a fenekem alá, sehová sem mozdulok a repülő ajtajából. Nem vesznek valami komolyan, mert a földi kísérő már tolna felfelé. Lerázom a karját és nyomatékosan megkérem még egyszer a pilótát, hogy kerestesse meg a székem, végül is csak három külön címke fityeg rajta, köztük egy nagy sárga szalag 'delivery at aircraft', azaz leszálláskor a gép ajtajához hozandó felirattal. Pár perc elteltével valóban előkerítik. A bal oldali hajtókarikát jól meggyötörték, el is van görbülve, pedig mindig, mindenkinek a lelkére kötöm, hogy nagyon vigyázzanak rá, mert a szék drága, de legfőképpen pótolhatatlan.

KIMENT EGY PERCRE A LEVEGŐRE?!

Hajnali három óra van, megkeresem a csomagom, beváltok száz dollárt, megszámolom a cserébe kapott ezernyolcszázharminc birrt, majd az ügyfélszolgálaton jegyzőkönyvet vetetek fel a horpadt hajtókarikáról. A korai időpont ellenére a csodálatos fogsorú hölgy nagyon kedves és megértő, ide hívja az Egypt Air földi főnökét, aki megkér, hogy a jegyzőkönyvvel keressem fel a városban a fő irodájukat a 'Cherchil' roadon a 'Black Lion School'-al átellenben. A reptéren egyetlen nyugati turistát sem látok, vagy a többiek nem hajnalban szoktak érkezni. Az egyértelműen jelzett kijáraton kimegyek az épület elé egy kis friss levegőt szívni. A következő ajtóknál a katonák a bakancsukkal gátolják az ajtót, nem akarnak visszaengedni, mutatják, hogy ez mind kijárat, csak a legutolsó, ott hátul, az a bejárat. A legvégén meg azért nem akarnak beengedni, mert nincs érvényes jegyem a következő huszonnégy órára. Mutatom nekik, hogy a kisebbik zsákom ott van a padon a biztonsági ember mellett, akit megkértem, hogy vigyázzon rá, míg levegőzök egy kicsit, de nincs pardon. Sőt, figyelmeztetnek, hogy csomagot soha ne hagyjak felügyelet nélkül a reptéren. Nem igaz, hogy még ennyit sem tudok „farandzsi", külföldi létemre... Jól kioktatnak, de nem ismernek. Ragaszkodom hozzá, hogy hajnalig bent, a jó melegben, a padon aludjak. Összedugják a fejüket. Beengednek, de előtte alaposan megmotoznak, mert gyanús vagyok. Mi az, hogy csak úgy kimentem egy percre a levegőre?! Kipakoltatják a fotós táskát, alaposan megfogdosnak mindent, ki akarják nyitni a filmes gépet, mert a reptéren nem szabad fényképezni. Megelégelem a dolgot, rájuk üvöltök, hogy azonnal hagyják abba, mert álmos vagyok, aludni akarok. Ez hat. Sűrű bocsánatkérés közepette kísérnek vissza a táskámhoz. Egész kényelmes a pad, magamhoz ölelem a fotóstáskát, a kis, szív alakú karabinert beleakasztom a másik táska fogantyújába, majd beleszorítom a hüvelykujjam, a szék küllői közé dugom a többi ujjam, szememre rántom a Qatar-os ellenzőt és máris alszom.

■ **NBL**

• Humanitás

ÖRÖKÖS FŐSZERKESZTŐ: **IGNÁCZ BEA** • FŐSZERKESZTŐ dr. Bánfai Tamara • A SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ CÍME: 1032 Budapest, San Marco u. 76. • TELEFON (06-1) 388-2388 • E-MAIL: humanitas@meosz.hu

Megjelenik havonta. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt. Hírlap Igazgatóság, postacím: 1900 Budapest • Előfizethető az ország bármelyik postáján, a hírlapkézbesítőknél. Megrendelhető e-mailben: hirlapelofizetes@posta.hu és telefonon 06-1/767-8262, valamint interneten: https://eshop.posta.hu/storefron/hirlapok/szakmai-lap/humanitas/prodB044608.html • Előfizetési díj: fél évre 1200 Ft, egy évre 2400 Ft • KIADJA a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége • FELELŐS VEZETŐ Kovács Ágnes NYOMÁS: Pauker Nyomda • FELELŐS VEZETŐ: Vértes Gábor • GRAFIKA ÉS NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS: Zsemberi Tímea • ISSN 02370433 • CÍMLAPON: Képünk illusztráció